

APATIE A MOBILIZACE

Autoritativní režimy se vyznačují absencí politické mobilizace a s tím spojené politizace veřejného života. Nežádají po svých občanech, aby jim neustále dávali najevo svoji loajalitu a náklonnost, nenutí je k povinným členstvím v různých stranických organizacích a k účasti na kolektivních akcích, nezasahují do jejich soukromého života. Účast občanů na politickém dění země je mizivá. To, co od nich stát žádá, je pasivita nebo alespoň zdržení se vyloženě protivládních aktivit. To, co od nich stát nežádá, ale není úplné stažení se do soukromého a rodinného života, jako je tomu v totalitních systémech, kde stejně v důsledku neexistence autonomie společnosti vůči státu, prostoru pro vlastní aktivity, soukromého podnikání a ochrany rodiny tato soukromá sféra zachází na úbytě.

Autoritativní režimy zachovávají rozlišení mezi státem a společností a ponechávají společnosti prostor pro vlastní autonomii a rozvoj. Neznárodňují, nekolektivizují a nelikvidují soukromé vlastnictví a aktivity, a tím pádem ani nevedou k rozšiřování frustrace a mravního nihilismu ve společnosti. Ty autoritativní režimy, které se opírají o sociální nauku Církve a v nichž má katolická církev silné postavení, navíc poskytují rodině plnou ochranu prostřednictvím poměrně dobře vypracované rodinné politiky.

I autoritativní režimy občas sahají k mobilizaci, která však nikdy netrvá příliš dlouho a většinou je vyvolána zahraničním tlakem na svržení takového režimu. Největší veřejně proklamované a, dlužno dodat, státem nevynucené podpory ze strany svých občanů se Frankovi dostalo v období mezinárodního ostrakismu a kampaně OSN proti frankistickému Španělsku ve 2. polovině 40. letech a v období mezinárodního tažení Španělska za španělský Gibraltar. Mobilizace je navíc spíše typická pro první léta budování politického systému avelice brzy odeznívá. Je rovněž nutné mít na paměti, že řada autoritativních režimů se etabluje po předešlé zkušenosti s polarizovanou demokracií, poznamenanou intenzivním politickým bojem, stranickým aktivismem a pokusy o sociální revoluci. Je tudíž logické, že budou mít tendenci k pacifikaci společnosti, protože jedině všeobecné odpolitizování je prostředkem ke snížení napětí ve společnosti adosažení minimálního konsensu. Jiným prostředkem, který však používají totalitní režimy, je totální a systematická eliminace politických protivníků. Nízký stupeň politické mobilizace v autoritativních systémech se ale dá vysvětlit i dalšími faktory. Především byrokratický a technokratický rys politiky v těchto režimech neuspokojuje chiliastické akční vize moderních revolučních teorií a ani sklon k rovnostářství zde není tak silný jako v totalitních a, koneckonců, i v demokratických režimech (například familiární tykání, které zavedli falangisté během občanské války, bylo brzy po jejím skončení zrušeno, protože pobuřovalo svým plebejstvím a nedostatkem respektu vůči rozdílům ve vzdělání a ve společenském postavení; na tyto rozdíly byl brán ohled i ve školství), v nichž se apel na participaci a rovnost všech zakládá na demokratické ideologii, která pokládá společnost za Volksgemeinschaft. Oba dva typy režimů tak podle Almonda a Verby vytvářejí jakousi „participační politickou kulturu“ a čím blíží je autoritativní režim přechodu k demokracii či k totalitě, tím větší jsou jeho snahy o politickou mobilizaci veřejnosti. Zatímco v totalitních režimech je členství ve straně buď povinné, nebo naprosto nepostradatelné pro kariérní vzestup, v autoritativních režimech příslušnost k politické straně

nepřináší žádné výhody v politice či v profesionálním životě. Jak v autoritativních systémech, tak v demokraciích došlo po II. světové válce k postupné depolitizaci nejrůznějších sdružení a spolků spojených s využitím volného času nebo skupin organizovaných zájmů (zakládání těchto organizací s politickým stranickým cílem bylo ostatně charakteristickým rysem všech politických stran v 1. polovině tohoto století). Začala se formovat společnost, které dnes říkáme občanská a jejíž budování dnes mají, alespoň teoreticky, v programu všechny politické strany. Ve frankistickém Španělsku bylo do roku 1960 založeno více než 8 300 občanských nepolitických sdružení, což na zemi, kterou mnozí dodnes označují za zemi nesvobody, je docela slušný výkon. Linze tato fakta vedla k závěru, že v případě Španělska mělo zavedení autoritativního režimu pozitivní vliv na konsolidaci zpolitizované a maximálně konfliktní demokratické společnosti, která bránila rozvoji mimopolitických aktivit.

STRANA V AUTORITATIVNÍM POLITICKÉM SYSTÉMU

Jestliže by se hodnocení jednotlivých politických systémů mělo omezit pouze na rozbor zákonných ustanovení a stranických stanov, potom by se patrně muselo konstatovat, že podle nich měla jediná politická strana v autoritativních režimech stejné dominantní postavení, jako měla v režimech totalitních. Jenomže k celkovému pohledu na politický systém pozitivistický přístup k zákonům nestačí, protože realita může být, a často také skutečně je, naprosto odlišná. Strana v autoritativních režimech především není přísně organizovanou a ideologicky rigidní politickou jednotkou a nemá monopol na přístup k moci. Část politické elity země nemá vůbec žádný vztah ke straně a neidentifikuje se s ní. Ideologická indoktrinace je minimální, stejně jako vyžadovaná konformita a loajalita, a i čistky jsou spíše výjimečné a v žádném případě nevykonávají funkci společenské kontroly. Strana je sociálně i ideologicky heterogenní. Nevětví se do četných vedlejších organizací, jejichž prostřednictvím by pronikala do každodenního života občanů a snažila se o kontrolu státního aparátu. Je pouze jednou ze součástí zvláštní plurality, která panuje v autoritativních systémech. Je pouze jednou z politických rodin, které soutěží o politickou moc, a pouze jedním ze zdrojů obnovování elit. Další rozdíl mezi ní a stranou v totalitním režimu spočívá v tom, že vzniká až po instalaci autoritativního systému, a to většinou unifikací rozličných a velmi rozmanitých politických proudů s odlišnými sociálními základnami, které si však i po sloučení uchovávají svoji identitu. Může vzniknout i rozhodnutím vojenského diktátora vytvořit si vlastní podpůrnou stranu vlasteneckého rázu. V takovém případě vzniká strana společným a marným úsilím vojenských důstojníků a státních funkcionářů, kteří, jak známo, zrovna nevynikají v umění demagogie a populismu a navíc dávají přednost výkonu svého povolání, jež jim dává skutečnou pracovní perspektivu, před mravenčí prací ve stranickém sekretariátu. Vzhledem k tomu, že se taková strana nezocelila v boji o moc, v ní nenacházejí uspokojení profesionální revolucionáři, revoluční idealisté, levicovní intelektuálové a ozbrojení nespoutaní živlové, kteří dodávají tolik odpudivý kolorit revolučním totalitním stranám. Nevznikla proto, aby nesla prapor revoluce, nýbrž proto, aby poskytovala funkcionáře a pracovníky do státní byrokracie. V čele takové strany – nestrany stojí hlavní představitel režimu a většinou se jedná přímo o vojenského důstojníka nebo politika, který má podporu ze strany armády.

POSTAVENÍ ARMÁDY

Všechny politické systémy, včetně vojenských diktatur, se musí vyrovnat s problémem, jak podřídit armádu politickému rozhodování. V autoritativních režimech, jejichž legitimita nevychází z principu suverenity lidu, a v nichž je účast lidu na politickém rozhodování země omezena, má samozřejmě armáda dominantní postavení. Je totiž vnímána jako garant národní cti a jednoty. Všechny vojenské záležitosti spadají do působnosti vojáků, nikoli civilů. Neexistence masové strany, nebo dokonce v některých zemích i kompetentního byrokratického aparátu, vede k nutnosti využívat vojáky pro funkce v administrativě, ve veřejných službách a státním průmyslu. Respekt, kterému se armáda těší, působí zároveň jako neutralizátor totalitních tendencí. Je dostatečně znám její tuhý odpor proti vzniku stranických či dělnických milicí i proti revolučním požadavkům a složitým intelektuálním konstrukcím. Čím více tradicionalistický je autoritativní režim, tím větší roli v něm má vojsko a tím menší je možnost, že se všeobecně rozšíří nějaká ideologie. Armáda je nositelem jednoduché, zato však účinné a všem srozumitelné politické mentality, v níž je jasně čitelný její profesionální pragmatismus a smysl pro organizaci: patriotismus s občasným sklonem ke xenofobii; nevraživost vůči regionalismům, které svými separatistickými tendencemi ohrožují národní jednotu; puritánské tendence; sklon k intervenci do politiky za účelem zřízení pořádku či obnovení narušeného řádu, a to bez nutnosti složitého ideologického zdůvodnění takového zásahu a s apolitickou perspektivou (zvláště co se týče divizivní politiky politických stran a zavedené praxe demokratické politiky dohnat nejprve konflikty do extrémů, a vytvořit si tak manévrovací prostor pro následné dosažení potřebného kompromisu). Moderní armáda jakožto racionální organizace není příliš nakloněna existenci iracionálního, demagogického a mesianistického vůdcovství. Vůdce, který buď přímo vyšel z vojenských kruhů, nebo má za sebou alespoň podporu armády, ji nemůže nikdy fascinovat tak, jako Lenin či Hitler fascinovali ty, kteří s nimi začínali dlouhou, revoluční cestu k moci. I když po konsolidaci autoritativního režimu přímý vojenský vliv na politiku slábne, armáda přesto zůstává jakousi šedou eminencí v pozadí. Ačkoliv se to může zdát paradoxní, byl to v mnoha případech právě autoritativní režim, který započal a úspěšně dovedl do konce depolitizaci a profesionalizaci armády.

ZDROJE LEGITIMITY

Zvláštní podstata autoritativních režimů může roztržitého pozorovatele vést k závěru, že jsou pouhou variací na autokratickou vládu tradičních absolutních monarchií a že tím pádem je možné zařadit je do Weberova ideálního typu tradiční legitimacy, v němž se vláda zakládá na principu historické dědičné kontinuity. Ale tak tomu není. Naopak, autoritativní režimy vznikají v mnoha případech následkem zhroucení těchto tradičních forem legitimacy, které dává průchod období silné politické a sociální mobilizace. Představují přerušeni kontinuity tradice a jsou modernizující tím, že do organizace státu vnášejí populismus a kritéria výkonnosti a racionalizace.

Charakteristickým rysem všech autoritativních režimů je koexistence více zdrojů legitimacy, které odrážejí pluralitu loajálních politických směrů a společenských skupin. Ty jsou v každé zemi jiné, a je proto naprosto marné pokoušet se o byt elementární shrnutí nebo zevšeobecnění takových zdrojů. Například ve frankistickém Španělsku koexistovalo přání karlistů na obnovení tradiční monarchie s nadějí alfonsistů na návrat monarchie před rokem

1931. Oběma bylo společné prosazování katolického korporativismu. Legitimitu přiznávali režimu i falangisté, kteří do něj vkládali dynamickou perspektivu přechodu k totalitní formě moci, a křesťanští demokraté s vizí demokratické republiky. Široké masy obyvatelstva setrvaly v pasivní podpoře Frankovi z nedostatku jiné alternativy, která by zemi zajistila mír a prosperitu.

OBNOVOVÁNÍ ELIT

Zvláštní pluralismus autoritativních režimů způsobuje, že autoritativní elita je méně homogenní než elita v totalitních systémech, a to jak ideologicky, tak co se politického stylu týče. V totalitních režimech bývá téměř pravidlem, že přímí spolupracovníci vůdce, kteří s ním absolvovali celou cestu kmoci, jsou také jedinečné (byť v negativním slova smyslu) osobnosti ovládající umění demagogie. V první generaci totalitní elity se také v hojném počtu vyskytují nadaní intelektuálové a novináři, kteří plní funkci ideologů režimu. Naproti tomu mnozí z těch, kdo tvoří autoritativní elitu, jsou sice méně brilantní, méně populární a méně originální, zato však nepocházejí z okraje společnosti amají za sebou vzdělání, společenské postavení, rodinnou tradici a slušnou profesionální kariéru. V totalitních režimech a demokraciích je mocenská elita převážně složená z profesionálních politiků, pro něž je politika existenciální nutností, protože jinak by se patrně neuživil. V obou typech režimů začíná jejich politická kariéra vstupem do strany, která z jejich pohledu slouží jako vítaný výťah k moci. Druhá generace totalitní elity potom často kombinuje působení ve stranickém aparátu s nějakou technickou specializací. Doby, kdy jsme v naší zemi mohli číst v životopisech politiků a stranických funkcionářů věty typu „podílel se na stranických úkolech v zemědělství“, zase nejsou tak vzdálené. Sociologické výzkumy vůdcovství v totalitních režimech prokázaly, že společným rysem totalitní elity je její společenská marginalizace - v náboženství, v geografickém původu, ve vzdělání, ve společenském postavení, ve stabilitě v zaměstnání atd. V autoritativní elitě je tomu naopak. Řada jejich příslušníků se navíc aktivně účastnila politického života v předešlém režimu a díky své kariéře v armádě, administrativě nebo na akademické půdě si vydobyla stabilní společenskou pozici. Vzhledem k tomu, že charakteristickým rysem autoritativní elity je nezájem o ideologické problémy, mezi hlavní požadavky, které jsou na ni kladeny, nepatří stranická či ideologická loajalita, nýbrž společenská prestiž a profesionální úspěch. S tím souvisí i zvláštní apolitický postoj, který je vlastní politikům v autoritativním systému a který vede k technokratickému pojetí politiky. V totalitním i autoritativním režimu je vzápětí po jeho konsolidaci odstavena od moci stará garda revolučních, extrémních bojovníků, kteří v důsledku svého agresivního politického stylu, revolučního založení či pocitu výjimečnosti končí v opozici. Za frankismu to byl případ mnoha radikálních falangistů a karlistů. V okamžiku, kdy je v totalitních systémech a demokraciích nutné mobilizovat veřejné mínění, se do popředí dostávají intelektuálové a novináři, kteří, když je tomu zapotřebí, dokáží umně manipulovat se symboly. Čím pravcovější je autoritativní režim, tím menší prostor poskytuje těmto lidem. Složení a původ autoritativní elity významně ovlivňuje vojenský charakter autoritativních režimů, které vznikají jako klasické vojenské diktatury s cílem nejprve obnovit řád a poté předat moc regulérní civilní vládě. Právě v momentě tohoto předání moci je pro to, zda dojde k instalaci autoritativního nebo totalitního režimu, rozhodující existence revoluční, masové a disciplinované revoluční strany s pevným vedením, v jehož čele stojí charismatický a

populistický demagog.

Omezený pluralismus a existence loajální opozice v autoritativním režimu umožňuje plynulé obnovování elit, které je pochopitelně ve srovnání s demokratickými systémy pomalejší a omezenější. Toto obnovování elit není doprovázeno rozsáhlými čistkami a kampaní proti těm, kteří se z dosavadních prominentních funkcionářů náhle stali nepřáteli režimu. Odvolání z funkce neznamena konec profesionálního vzestupu, ani s sebou nenese katastrofální důsledky pro soukromý život, o čemž by naši bývalí disidenti mohli vyprávět. Autoritativní elita není úzkým, uzavřeným okruhem stranických funkcionářů, jakým je elita v totalitních režimech. Jelikož není soutěž o moc institucionálně zakotvená a usměrněná přes politické strany, cesta k moci se ubírá nejrůznějšími cestami. Mezi ně především patří profesionální zdatnost jak ve státním, tak v soukromém sektoru, úspěšná působnost v mimopolitické sféře a, samozřejmě, dobré společenské postavení, které usnadňuje kontakty a potřebné informace. Každopádně, autoritativní režim nedisponuje plánovanou výchovou kádrů prostřednictvím mládežnických stranických organizací či stranických politických kursů. První generace totalitní elity, která se dostává k moci jako revoluční skupina en bloc, je velmi mladá a většinou průměrně nedosahuje věkové hranice 30 let, zatímco první generace autoritativní elity zahrnuje osoby různých věkových skupin. Například zajímavým rysem frankistické elity, který rozhodně stojí za zmínku, byla její schopnost integrovat mezi sebe perspektivní mladé lidi, což se v žádném případě nedá říci o totalitních systémech.

4. MÍSTO ZÁVĚRU

Po celá tisíciletí si politická filozofie kladla otázky po nejlepším politickém uspořádání státu a společnosti. Političtí myslitelé se zamýšleli nad různými typy politických forem i nad podmínkami, za nichž se tyto formy dají převést z teorie do praxe. Jejich úvahy o vhodnosti určitých politických systémů pro určité společnosti a národy nevedla pouze utkvělá představa o ideální státní formě, kterou je možné zavést kdykoli a kdekoli, nýbrž i objektivní zhodnocení momentální situace, v níž se tyto společnosti nacházely, a respekt vůči jejím tradicím, historickému vývoji, zaběhnuté praxi tvorby politiky a politické kultuře. Myslím, že každý přemýšlivý člověk věrný imperativům intelektuální poctivosti by si předtím, než kategoricky zavrhnou konkrétní autoritativní režim a přidá se k zástupcům vyznavačů demokracie, která má podle nich univerzální uplatnění, měl sám pro sebe zodpovědět na tyto otázky: Nepotlačuje daný autoritativní režim lidskou přirozenost a je v souladu s přirozeným právem? Dokáže zajistit svým občanům základní práva, na prvním místě právo na svobodný život a soukromé vlastnictví? Podařilo se mu vytvořit stabilní politické instituce, které dostatečně artikulují protichůdné zájmy ve společnosti? Je schopen vytvořit vhodné podmínky pro ekonomický růst? Mohly by tam, kde je

nyní autoritativní režim, fungovat jiné politické formy, či nikoli? Jaké podmínky by bylo nutné vytvořit pro to, aby tyto politické formy byly životaschopné? A za jakou cenu? Jaká politická forma je vhodná pro společnosti, které ztratily konsensus avníchž aktivace antagonistických pozic v politice dosáhla svého maxima a hrozí nebezpečným politickým i sociálním výbuchem?

DODATEK - SLABOST FAŠISMU VE ŠPANĚLSKU 30. LET

Marxista Luis Araquistain v článku publikovaném ve Foreign Affairs v roce 1934 napsal: „Ve Španělsku nemůže vzniknout fašismus italského či německého typu. Neexistuje tam totiž neakceschopné vojsko jako v Itálii; neexistují tam statisíce mladých vysokoškoláků bez budoucnosti, ani milióny nezaměstnaných jako v Německu. Není tam žádný Mussolini, a dokonce ani žádný Hitler; neexistují tam žádné imperialistické ambice, ani revanšistické nálady, ani volání po expanzi, ba ani židovský problém. Z jakých ingrediencí by se tedy mohl uvařit španělský fašismus? Nenapadá mě žádný recept.“¹ Zatímco v Itálii, Německu, Maďarsku, Rakousku či Rumunsku získávaly ve 20. a 30. letech příslušné fašistické strany značné procento hlasů ve volbách a dalo by se říci, že byly masovými politickými stranami, španělská Falanga nikdy neobdržela víc jak 1% a k většímu procentnímu zastoupení jí nepomohla ani prohlubující se politická krize. Kde však hledat vysvětlení takové do očí bijící slabosti fašismu v zemi, která u nás kvůli levicovým intelektuálům, podle nichž se „v Madridu bojovalo o Prahu“, a minulému komunistickému režimu vešla ve známost téměř jako poslední varta fašismu v Evropě? Faktorů, z jejichž skládanky se dá toto vysvětlení vyčíst, se nabízí hned několik.

Na prvním místě je nutné uvést, že dominantní historická úloha katolicismu ve Španělsku zabránila vzniku moderního, sekularizovaného, kolektivistického a nenávislného nacionalismu, který zachvátil především národy střední a východní Evropy. Španělskou společnost nezasáhla ve větší míře ani tzv. kulturní krize přelomu 19. a 20. století, která se projevila ztrátou jistot a nástupem věku násilí, iracionalismu a podprahových vášní.² Než se totiž stihla mezi španělskou kulturní elitou uchytit, přišla Druhá demokratická republika, jejíž systém politických stran byl velmi fragmentovaný a zároveň velmi polarizovaný (typický rys všech nových demokracií postrádajících základní podmínky pro svojí úspěšnou implantaci ve společnosti), což vedlo k rychlé a hluboké polarizaci mezi novým hodnotovým pojetím levice, které vyrůstalo z určitých znaků právě zmíněné kulturní krize, a konzervativními hodnotami katolického neotradicionalismu. Tato polarizace ponechala jenom velmi malý prostor pro nějakou moderní, radikální a sekularizovanou alternativu typu fašismu či nacismu. Sekularizační tendence naproti tomu vykazovala „antifašistická“ revoluční levice, která se ukázala být pro nově zavedenou demokracii největším nebezpečím a která paradoxně byla jedinou významnější politickou

silou vyvíjející fašistickou aktivitu, co se násilí a přímé akce týče. Fašistické hnutí ve Španělsku navíc samo o sobě nebylo schopné vygenerovat širší společenskou podporu ani najít politické spojence, protože postrádalo silné, charismatické vůdcovství.³

Základní sociální podmínka pro vznik fašismu, tj. silné sociální napětí, ve Španělsku bezesporu existovala. Neexistovaly však další potřebné sociální podmínky, z nichž nejdůležitější byl prostor pro mobilizaci dělníků a středních vrstev. Zatímco dělníci byli masově organizováni v levicových odborech, střední vrstvy zůstaly loajálními voliči a sympatizanty katolických a liberálních stran a spíše než k fašismu tíhly k tradiční, autoritativní či radikální pravici. Španělský systém politických stran byl v tomto směru poměrně stabilní a postupující politická krize nedala průchod k jeho narušení nástupem fašistických stran, jako tomu bylo například v Německu, Itálii, Rakousku či Maďarsku, nýbrž vedla k jeho naprostému zhroucení a následnému vypuknutí občanské války. Ani ekonomická situace vzemi nebyla příznivou pro vznik fašismu. V důsledku omezeného exportu

španělského zboží nepocítilo Španělsko bezprostředně následky velké ekonomické krize 30. let, která v jiných zemích vytvořila zástupy nezaměstnaných v městských aglomeracích a umožnila větší rozšíření teorie tzv. proletářského národa, podle níž se skutečné třídní rozdíly neodehrávají mezi sociálními sektory v jedné zemi, nýbrž mezi bohatými, kapitalistickými a imperialistickými národy a národy chudými, vykořisťovanými a zaostalými.⁴

I po zavedení Druhé republiky přežívala pretoriánská tradice armády, která sebe samu pojímala jako garanta národní jednoty a řádu ve společnosti a zachovala si značnou nezávislost na politické moci. Na rozdíl od Německa či Itálie byla armáda ve Španělsku faktorem, s nímž politika musela počítat a který ve svém důsledku limitoval možnosti nezávislé fašistické mobilizace. Svě sehrála i španělská neutralita za I. světové války, díky níž se Španělsko vyhnulo jak válečné nacionalistické mobilizaci a válečnému hospodářství, tak některým poválečným problémům, jako byly například šiky válečných veteránů bez práce, rozvrácená ekonomika, separatismus a pocit frustrace a ponížení poražených národů. Nacionalistické cítění, které začalo vznikat hlavně mezi pravicově orientovanými sociálními sektory, nemělo podobu revolučního fašismu, nýbrž bylo reakcí pravice zděšené působením radikální levice, které hrozilo totálním rozvratem zavedené společenské struktury.

Fašismus dorazil do Španělska jako importní zboží, které dosáhlo minimálního obratu a dalo by se přirovnat k neprodejnému ležáku, v němž našla zalíbení pouze výstřední, radikální intelektualita. Jejím paradigmatickým byl Ramiro Ledesma Ramos, kterého lze vedle Giméneze Caballera považovat snad za jediného kovaného španělského fašistu. Giménez Caballero byl nazýván „španělským D'Annunziem“ a okamžitě poté, co v roce 1929 zveřejnil svoji náklonnost k italskému fašismu, se ocitl v ostré palbě španělské kulturní veřejnosti a proměnil se v něco, co si on

sám pojmenoval „literárním Robinsonem Crusoe“. Obhajoval „fašismus“, který by vycházel z latinské katolické kultury a zachránil by křesťanství před nacismem. Ledesma byl mladý filosof se speciálním zájmem o matematiku a moderní německou filosofii, jež se v roce 1930 upnul na studium Husserla a Heideggera, jehož pojem „Angst“, čili úzkost a hrozba z nicoty, které se dají překonat pouze silnou vůlí a přímou akcí, přivedl mladého intelektuála až k uvažování o politice. O rok později založil revue La Conquista del Estado (Dobytí státu), na jejíž stránkách přesvědčoval čtenáře o potřebě totálního a všemocného státu, národního syndikalismu a znárodnění latifundií. Ačkoliv mluvila o nutnosti vymýtit marxismus, se slovy „ať žije nový svět 20. století; ať žije fašistická Itálie; ať žije sovětské Rusko; ať žije hitlerovské Německo; ať žije Španělsko, které vytvoříme; pryč s buržoazními a parlamentními demokraciemi“ vítala revue s nadšením všechny revoluční režimy, včetně toho v Sovětském svazu.⁵ Prohlašovala, že „jedinec je mrtev“ a novým cílem musí být kolektivistický stát. Na podzim roku 1931 se Ledesma spojil s jinou radikální skupinkou kolem Onésima Redonda Ortegy a společně založili Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista (JONS), které jako malá, izolovaná a bezvýznamná sekta pomalu zacházely na úbytě, dokud se počátkem roku 1934 nesloučily s nově vzniklou Falangou.

Poznámky k dodatku:

1. In: Stanley G. Payne, Franco y José Antonio, El extraño caso del fascismo español, str. 693.

2. Vynikající rozbor příčin a následků této krize je možné nalézt v knize Stanley G. Payna „El fascismo“, str. 46-49, a v knize „Dějiny Španělska“, str. 600-603, 641-645 a 656-659, kterou v řadě „Dějiny států“ vydalo nakladatelství Lidové noviny.

3. Nakonec byla Falanga potlačena vládou Lidové fronty, tj. vládou, která nedodržovala základní občanská práva. José Antonio byl zatčen kvůli tomu, že byl „fašista“, ačkoliv tehdejší španělský právní řád toto slovo vůbec neznal. Nacionalismus fašistických hnutí, který dokázal přitáhnout podporu všech společenských vrstev, se totiž mohl rozvíjet pouze v těch evropských společnostech, které zaznamenaly dynamický politický rozvoj a které garantovaly alespoň základní liberálně-demokratické svobody. Bez nich neměl fašismus potřebnou sílu ke svému vítězství.

4. Tento koncept poprvé rozvedl Enrico Corradini v 1. desetiletí 20. století a jako první si jej přivlastnila revoluční levice, která se odvrátila od marxismu a kterou později monopolizoval fašismus. Teorie proletářského národa se v tomto století, především pak po II. světové válce, stala v mezinárodních vztazích nejmocnějším politickým konceptem. Konceptem, který v procesu dekolonizace přejala v podstatě všechny rozvojové země třetího světa.

5. In: Stanley G. Payne, Franco y José Antonio, op. cit. str. 140.

Použitá literatura:

- Juan José Linz, An Authoritarian Regime: Spain, in: E. Allardt - Y. Littunen (eds.), Cleavages, Ideologies and Party Systems. Contribution to Comparative Political Sociology, The Academic Bookstore, Helsinki, 1964.
- Beneyto, Juan. La identidad del franquismo. Del alzamiento a la constitución. Madrid, Las ediciones de el espejo, 1979.
- Escudero, José María García. Historia política de la época de Franco. Madrid, Ediciones Rialp, 1987.
- Miguel, Amando de. Sociología del franquismo. Análisis ideológico de los ministros del régimen. Barcelona, Editorial Euros, 1975.
- Payne, Stanley G. El régimen de Franco. Madrid, Alianza Editorial, 1987.
- Payne, Stanley G. El fascismo. Madrid, Alianza Editorial, 1982.
- Tusell, Javier. La dictadura de Franco. Barcelona, Ediciones Altaya, 1996.
- Súñer, Ramon Serrano. Entre Hendaya y Gibraltar. Madrid, Ediciones y publicaciones españolas, 1947.

Poznámka autorky:

Tento článek je výňatkem z diplomové práce „Politický systém frankistického Španělska 1939- 1975“ odevzdané v dubnu 1998 na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, v Institutu politologických studií na katedře politologie. Článek a zejména jeho podkapitola „Frankismus jako autoritativní režim“, byl vypracován z velké části na podkladě citovaného Linzova článku, v závěru pak byly použity nejnovější závěry amerického hispanisty Stanley G. Payna.

Převzato z magazínu *Distance* roč. 1, č. 4 (1998).